

Andrzej Żebrowski, Małgorzata Żmigrodzka

Media uczestnikami walki informacyjnej

Media as participants of the information fights

Streszczenie

W artykule poruszone zostały problemy dotyczące istoty walki informacyjnej i jej elementów składowych. Media będące jej bezpośrednimi i pośrednimi uczestnikami m.in. w sferze politycznej, społecznej czy gospodarczej docierają do ludzkich umysłów przez umieszczanie określonych treści w przestrzeni informacyjnej. Posiadany przez media dostęp do wspomnianej przestrzeni pozwala im m.in. na sterowanie percepcją odbiorczą adresatów. To jak interpretujemy odbierane informacje zależy nie tylko od naszego wykształcenia czy doświadczenia, ale i od treści przekazywanych przez media.

Summary

This article describes problems dealing with the information fight and its components. Media that are direct and indirect participants of this fight among others in the political, social or economic area, influence people's minds by placing certain contents in the information space. The access to the above mentioned space, owned by the media allows them, among others, to control the perception of the recipients. The way we interpret the information depends not only on our education or experience but also on content that media transfer to us.

Słowa kluczowe: media, walka informacyjna, atak informacyjny, obrona informacyjna, zakłócanie informacyjne

Key words: media, information fight, information attack, information security, distortion of information

Wprowadzenie

Walka informacyjna bez względu na upływ czasu zawsze towarzyszy ludzkiemu działaniu, mimo, że nie zawsze była tak nazywana. Ukierunkowana jest nie tylko na pozyskiwanie informacji, ale na obronę informacyjną i zakłócanie informacyjne. Prowadzi się ją w sferze politycznej, ideologicznej, społecznej, gospodarczej, transgranicznej, wojskowej, naukowej, kulturowej, sportowej, w zwalczaniu organizacji przestępczych, terroryzmu z udziałem podmiotów państwowych i pozapaństwowych. Aktywnym uczestnikiem walki informacyjnej są m.in. media, które w procesie poszukiwania informacji znajdujących się w ich zainteresowaniu nie tylko mogą wejść w jej posiadanie, ale uczestniczą również w zakłócaniu percepcji określonego adresata.

W artykule został przedstawiona istota walki informacyjnej i jej elementy składowe, infrastruktura informacyjna wykorzystywana przez media, a także jeden z istotniejszych jej elementów, jakim jest zakłócanie informacyjne. Na uwagę zasługują media, jako bezpośredni uczestnicy walki informacyjnej, gdzie informacja stanowi towar, który można kupić i sprzedać.

Istota walki informacyjnej

Pozyskiwanie informacji, a także zakłócanie informacyjne i obrona informacyjna zawsze towarzyszyły ludzkiemu działaniu. W prowadzeniu tego rodzaju działalności nie używano pojęcia walka informacyjna, jednak w przeszłości zawsze towarzyszyła walce zbrojnej i dyplomacji. Niezależnie od tego czy była tak nazywana, czy nie zawsze ogrywa szczególną rolę. Takim przykładem są wojny, gdzie zwycięstwo w walce zbrojnej było możliwe w następstwie wygranej walce informacyjnej.

Podmioty (np. państwa, siły zbrojne, partie polityczne, politycy, organizacje gospodarcze) będące w konflikcie zawsze dążyły do poznania zarówno słabych, jak i mocnych stron przeciwnika. Posiadając własne tajemnice ukrywały je przed nim, ale również wzajemnie się oszukiwały i wprowadzały w błąd.

Zrodził się zatem swoisty rodzaj walki – jedni, możliwymi dla siebie sposobami, dążyli do zdobywania informacji, a drudzy – z podobnym zaangażowaniem – starali się im to udaremnić. W postępowaniu tym wystąpiła sprzeczność celów i działań, czyli najbardziej dystynktywnych cech, które kojarzą się z desygnatem pojęcia walka. Przedmiotem tej walki stała się informacja, a narzędziami wszelkie środki dostosowane do jej zdobywania, zakłócania i obrony. Z takim wyobrażeniem desygnatu używa się dziś najczęściej pojęcia walka informacyjna.¹

Walka informacyjna, to kooperacja negatywna wzajemna, przynajmniej dwupodmiotowa, realizowana w sferach: zdobywania informacji, zakłócania informacyjnego i obrony informacyjnej, gdzie każdemu działaniu jednej strony przyporządkowuje się działanie antagonistyczne strony drugiej².

Według stanowiska dziekana Szkoły Wojny i Strategii Informacyjnej na Narodowym Uniwersytecie Obrony Stanów Zjednoczonych, na wojnę informacyjną składają się działania, których polegają na ochronie, wykorzystywaniu, uszkodzeniu, zniszczeniu informacji lub zasobów informacji albo też zaprzeczeniu informacjom po to, aby osiągnąć znaczne korzyści, jakiś cel lub zwycięstwo nad przeciwnikiem³.

Z kolei według dyrektywy S – 3600 Biura Departamentu Obrony Stanów Zjednoczonych z grudnia 1996 roku, określa się wojnę informacyjną jako operacje informacyjne prowadzone podczas kryzysu lub konfliktu w celu osiągnięcia lub popar-

---

¹ L. Ciborowski, *Walka informacyjna*, Toruń 1996, s. 9.

² Ibidem, s. 187.

³ W. Schwartau, *Information Warfare*, 2nd ed., Thunder's Mouth Press, 1996, s.12.

cia konkretnych celów w odniesieniu do konkretnych przeciwników lub przeciwnika. Według tej samej dyrektywy operacje informacyjne są to działania podjęte w celu wywarcia wpływu na informacje i systemy informacyjne przeciwnika przy jednoczesnej obronie własnych informacji i systemów informacyjnych.⁴

Aktualnie walka informacyjna ma nieco inny charakter, ukierunkowała się nie tylko na zdobywanie informacji o charakterze niejawnym. Jest prowadzona pomiędzy podmiotami sektora państwowego (prywatnego), gdzie strategie polityczne, marketingowe, reklamowe, konsumpcyjne, czy kooperacyjne stanowią obiekty szczególnego zainteresowania przeciwstawnych stron. Walkę informacyjną również prowadzi się na poziomie państwa, w relacjach między państwami (bliższymi i dalszymi), organizacjami międzynarodowymi, w rywalizacji między mediami, czy innymi ośrodkami opiniotwórczymi itp.

Istotą walki informacyjnej w działaniach mediów stanowi nie tylko przekazywanie informacji o zjawiskach, zdarzeniach i osobach, ale i stwarzanie sytuacji utrudniających szeroko rozumianemu przeciwnikowi poznanie stanu faktycznego o zjawiskach, zdarzeniach i osobach, co w konsekwencji ma utrudniać jemu poznanie prawdy i podejmowanie trafnych decyzji. Ukierunkowanie się na jego dezorientowanie, co do sytuacji społecznej, politycznej, gospodarczej, naukowej, a nawet wojskowej. Oznacza to, że na walkę informacyjną składają się działania, których służą ochronie, wykorzystaniu, uszkodzeniu, zniszczeniu informacji lub jej zasobów albo też zaprzeczenie im po to, aby osiągnąć znaczne korzyści, jakiś cel lub zwycięstwo nad przeciwnikiem⁵.

Media będące bezpośrednimi uczestnikami procesu informacyjnego realizują kilka istotnych funkcji, w tym podstawowych i pomocniczych. W zależności od przyjętych celów i wykonywanych zadań dokonują ich hierarchizacji, która w zależności od zmian zachodzących w środowisku zainteresowania mogą ulegać przewartościowaniom. Współcześnie szczególnie wrażliwym punktem styczności mediów (nie zawsze tego świadomych), jest walka informacyjna. Stanowi ją także pozyskiwanie informacji nie zawsze wartościowych oraz sprawdzalnych, ale i ich przekazywanie z odpowiednim komentarzem. Ta walka to również poszukiwanie źródeł informacji, ale i zagłuszanie percepcji określonych podmiotów. Ponadto zaliczyć można do nich: propagandę, manipulację, dezinformację, a nawet dezintegrację środowisk znajdujących się w ich zainteresowaniu.

Obecnie prowadzona walka informacyjna z udziałem mediów stanowi zupełnie nową jakość. To nauka i technika stwarzają ogromne możliwości dla jej prowadzenia, gdzie technologie teleinformatyczne wspomagają procesy poznawcze mediów i komunikację praktycznie w czasie rzeczywistym, z drugiej strony generują nowe zagrożenia dla tego środowiska i informacji. Sprzyja te-

---

⁴ Department of Defense Directive S - 3600.1, Information Operations, December 9, 1996.

⁵ W. Schwartau, *Information Warfare...*, s.12.

mu niewątpliwie cyberprzestrzeń, która jest „czwartym (piątym – przyp. autora) po lądzie, morzu i powietrzu (kosmosie – przyp. autora.) środowiskiem, w którym prowadzi się tę walka.”⁶ Obecnie internet konkuruje z telewizją jako środek dotarcia do masowego audytorium i wpływaniu na opinie oraz decyzje.

W trakcie prowadzonej walki informacyjnej, media wykorzystując możliwości organizacyjno-techniczne mogą kontrolować i oddziaływać na zasoby informacyjne obiektu zainteresowania, na przykład manipulować (zniekształcać i okłamywać, nękać, rzucać oszczerstwa, stosować cenzurę i reklamę), a środkami wojny psychologicznej oddziaływać m.in. na społeczeństwo (własne i przeciwnika). Przykładowo

[...] kłamstwa i zniekształcenia są narzędziem manipulowania percepcją, które powodują zmniejszenie integralności środka przekazu głoszącego nieprawdę. Tracą ci, którym zależy na dokładności przekazywanych informacji. Są to ludzie mający zaufanie do danego medium jako źródła informacji lub osoby, których interesom szkodzi publikowanie fałszywych informacji.⁷ „Należy mieć na uwadze również i to, że współczesna technika cyfrowa pozwala na łatwe fabrykowanie fałszowanych informacji lub fałszować prawdziwe. Wydawcy i montażyści mogą stworzyć dokumenty i nimi manipulować. Taśmy można ciąć i sklejać. Cyfrowe obrazy można zmieniać tak, by wydawały się prawdziwe, mimo że całkowicie odmienne są od oryginału. [...] O ile w środkach przekazu łatwo coś zmienić, o tyle to, co się widzi i słyszy w swoim otoczeniu fizycznym, jest dla większości ludzi rzeczą bezsporną. W przyszłości jednak nawet tym będzie można manipulować.”⁸

Jeżeli się tak stanie, wówczas jakim mediom będzie można ufać?

Na zasoby informacyjne mediów, które stanowią wiedzę o obiekcie zainteresowania (np. polityk, partia polityczna, zjawisko, zdarzenie) składają się następujące elementy:⁹

- 1) utrwalona wiedza faktograficzna,
- 2) ich plany strategiczne, operacyjne i taktyczne,
- 3) posiadana wiedza ogólna i sektorowa,
- 4) metodyka oceny sytuacji, podejmowania decyzji, planowania i rozwiązywania problemów,
- 5) zaangażowane zasoby osobowe w procesach informacyjnych wraz z ich wiedzą, stanem emocjonalnym i motywacjami,
- 6) infrastruktura informacyjna.

Potencjał ten gromadzi się w postaci baz danych, a jego efektywność zależy od wartości i wykorzystania przez media, co sprawia, że stają się czynnikiem krytycznym, podatnym na dywersję informacyjną.

---

⁶ K. T. Lewandowski, *Szarża pancernych serwerów*, „Polska Zbrojna” nr36, 2003, s. 28.

⁷ D. E. Denning, *Wojna informacyjna i bezpieczeństwo informacji*, Warszawa 2002, s. 117.

⁸ Ibidem, s. 118.

⁹ A. Żebrowski, *Ewolucja polskich służb specjalnych. Wybrane obszary walki informacyjnej (Wywiad i kontrwywiad 1989 – 2003)*, Kraków 2005, s. 247 i 248.

Zasoby informacyjne dla mediów mają określoną wartość, na którą składają się dwa elementy: wartość wymienna i wartość operacyjna¹⁰. Wartość wymienna stanowi cena, jaką dziennikarz może zapłacić za dane informacje. Natomiast wartość operacyjna, to korzyści, jakie uzyskuje dziennikarz w procesie wykorzystywania zdobytych informacji.

Wartość zasobów informacyjnych charakteryzuje duże zróżnicowanie, co dla mediów ma istotne znaczenie. W trwającej walce informacyjnej media pełnią rolę gracza, który dąży do wejścia w posiadanie informacji pozwalających na realizację przyjętych celów. Wartość zasobów informacyjnych dla tego gracza jest funkcją sześciu czynników wzajemnie ze sobą powiązanych, i tak:¹¹

- 1) poglądów i zobowiązań danego gracza,
- 2) możliwości tego gracza,
- 3) dostępności danego zasobu dla tego gracza,
- 4) dostępności danego zasobu dla innych graczy,
- 5) integralności zasobu,
- 6) czasu.

Media występując w roli gracza biorą aktywny udział w ofensywnej i defensywnej walce informacyjnej. W pierwszym przypadku dążą do wejścia w posiadanie określonych informacji, a w drugim zamierzają się bronić. Gracz biorąc udział w wojnie informacyjnej musi mieć motywację, środki i okazję. Motywacja stanowi funkcję poglądów i przekonań, z kolei środki zależą od jego możliwości.

W wojnie informacyjnej uczestniczą rządowe ośrodki decyzyjne, dyplomacja, media, ośrodki naukowo-badawcze, siły zbrojne, cywilne i wojskowe służby specjalne – a więc te instytucje, które usiłują oddziaływać na zasoby informacyjne przeciwnika, własne i sojuszników.¹²

Walka ta jest prowadzona w sposób planowy i zorganizowany. Instytucjami, które dostarczają mediom informacje wykorzystywane w wojnie informacyjnej są m.in.: ośrodki władzy, partie polityczne, politycy, służby specjalne, ośrodki naukowe, ośrodki opiniotwórcze, depesze agencyjne, serwisy radiowe i telewizyjne, wywiady, konferencje naukowe, konferencje prasowe, debaty, artykuły publicystyczne, biblioteki i archiwa, które po zgromadzeniu i przetworzeniu informacji wykorzystuje się w codziennej pracy publicystycznej dziennikarzy.

W obowiązującej doktrynie, literaturze i praktyce wyróżnia się informacyjne działania ofensywne i defensywne.

W wyniku ofensywnej operacji strona atakująca dąży do zwiększenia wartości zasobów będących celem, przy jednoczesnym zmniejszeniu ich wartości dla strony

---

¹⁰ D. E. Denning, *Wojna informacyjna ...*, s. 25.

¹¹ *Ibidem*, s. 26.

¹² A. Żebrowski, *Ewolucja polskich służb specjalnych...*, s. 248.

defensywnej. Natomiast operacja defensywna jest próbą przeciwstawienia się potencjalnej utracie wartości posiadanych zasobów informacyjnych. Wojna informacyjna to działanie typu sukces – porażka.¹³

Struktura funkcjonalna informacyjnych działań ofensywnych składa się z następujących elementów:

- 1) osłony, której służy maskowaniu własnych zamierzeń przed konkurencją (przeciwnikiem). Podstawę tych przedsięwzięć stanowią działania prowadzące się do blokowania dostępu do ściśle określonych informacji znajdujących się w posiadaniu dziennikarza (redakcji),
- 2) operacji psychologicznych, które prowadzą się do oddziaływania na zachowania określonych środowisk za pośrednictwem wielu wzajemnie powiązanych przedsięwzięć uwzględniających sferę dyplomatyczną, gospodarczą, finansową, społeczną, polityczną, międzynarodową, media, agenturę,
- 3) pozoracji na szczeblu strategicznym, operacyjnym i taktycznym, zasadniczym, co prowadzi do oddziaływania na proces decyzyjny na każdym poziomie zarządzania sektorem publicznym i prywatnym. Skuteczność pozoracji w działaniach ofensywnych uzależniona jest w dużej mierze od kontaktów osobowych i przewagi informacyjnej.

Przykładowo „działania ofensywne to docieranie do ludzkich umysłów przez umieszczanie pewnych treści w przestrzeni informacyjnej ludzi. Dostęp do przestrzeni informacyjnej uzyskuje się za pośrednictwem dowolnego środka przekazu, jak: komunikacja bezpośrednia (twarzą w twarz), druk (czasopisma), telekomunikacja, stacje radiowe i telewizyjne oraz sieci komputerowe. Manipulowanie percepcją często bywa równoznaczne z manipulowaniem mediami w jakimś celu, dobrym lub złym.”¹⁴

W powyższych przedsięwzięciach ważną rolę odgrywają media, które poprzez posiadane zasoby (osobowe i informacyjne), wiedzę i doświadczenie ukierunkowują percepcję wytypowanym adresatom poprzez dostarczanie odpowiednio przygotowanych informacji. Ponadto są uczestnikami walki elektronicznej prowadzonej w cyberprzestrzeni, w której zasadniczy cel ataku sprowadza się do dążenia do przełamania obrony informacyjnej przeciwnika, a w konsekwencji sterowanie znajdującymi się tam zasobami ze szczególnym wskazaniem na osobowe.

Obrona w ramach walki informacyjnej realizuje się przez informacyjne operacje defensywne, której zakres obejmuje m.in. osłonę środowiska informacyjnego (ochrona źródeł informacji przez dziennikarzy). Zadania defensywne w tym obszarze wykonywane są poprzez działania kontrpropagandowe ściśle powiązane z działaniami psychologicznymi, inspirującymi, propagandowymi.

---

¹³ D. E. Denning, *Wojna informacyjna...*, s. 11 i 12.

¹⁴ *Ibidem*, s. 115.

W ramach walki informacyjnej, media za pośrednictwem środków teleinformatycznych służących do szybkiej komunikacji praktycznie w czasie rzeczywistym, posiadają możliwości oddziaływania na systemy informacyjne strony przeciwnej, a także własnej. Prowadzić to ma do chwilowego, okresowego bądź ciągłego naruszania elementów infrastruktury informacyjnej przeciwnika.

Dla mediów dostęp do szeroko rozumianej informacji, jakie daje globalna digitalizacja, stanowi ważne pozaosobowe źródło informacji. Pozwala to dziennikarzom na przeszukiwanie i śledzenie strumieni cyfrowej informacji nie tylko na obszarze własnego państwa, ale przede wszystkim poza jego granicami. Przykładowo

[...] w ciągu paru godzin, siedząc przed komputerem i mając na początku tylko twoje nazwisko i adres, mogą dowiedzieć się, czym się zajmujesz, poznać nazwiska i imiona oraz wiek twojej żony (męża), dzieci, to, jakim samochodem jeździsz, ile wart jest twój dom, jakiej wysokości płacisz podatki [...] Mogę znaleźć zapomnianą już sprawę o narkotyki na uczelni. [...] Jeśli jakieś informacje są w jednym miejscu, to są one w kilku miejscach. Wniosek: jeżeli gdzieś istnieją dane, to nieważne, jak pilnie będą strzeżone, istnieją one także gdzieś indziej, a więc praktycznie każdy może się do nich dostać.¹⁵

Kolejnym przykładem są

[...] wyszukiwarki internetowe, które przeszukują serwisy informacyjne, dzienniki, bieżące numery magazynów pod kątem wybranych przez użytkownika słów kluczowych, wysyłają odpowiednie artykuły do zainteresowanych, korzystają z poczty elektronicznej lub Internetu. Aktywne komputery pośredniczące zwane robotami sieciowymi lub botami przeczesują Internet w poszukiwaniu informacji określonych przez użytkownika, sprawdzają aktualizację danych w witrynach www i zawiadamiają użytkownika, gdy bezpośrednio do sieci przyłączy się konkretna osoba. [...] Listy dyskusyjne, grupy nowinek, konferencje sieciowe i grupy dyskusyjne w czasie rzeczywistym znakomicie nadają się do uzyskania informacji na jakieś konkretne tematy. Programy narzędziowe audio i wideo umożliwiają użytkownikom bezpośrednie uczestniczenie w konferencjach i innych wydarzeniach lub obserwowanie ich. Narzędzia te znakomicie nadają się do zbierania informacji, które często uzyskuje się od razu, po prostu zadając właściwe pytanie internetowej grupie dyskusyjnej lub podając właściwe pytanie do wyszukiwarki. Ich wadą jest to, że łatwo mogą spowodować powódź nieistotnych danych.¹⁶

Temu trudnemu i złożonemu procesowi musi jednak towarzyszyć podstawowa zasada: trzeba wiedzieć, czego się szuka. „Elektrony nie muszą okazywać celnikowi dokumentów, a granice cyberprzestrzeni istnieją tylko w rze-

---

¹⁵ Ibidem, s. 93.

¹⁶ Ibidem, s. 91 i 92.

czywistości wirtualnej.”¹⁷

„Należy podkreślić, że ogólna przestrzeń informacyjna wykorzystywana jest przez media, które poszukują również sensacji, a terroryzm takie sensacje ze sobą przynosi: giną ludzie i to zazwyczaj niewinni. Jednak media, poza korzystaniem z mechanizmu przyciągania jak największej liczby odbiorców, nie zagłębiają się zbyt głęboko w samo zjawisko terroryzmu, a co za tym idzie, większość z nas reaguje z lękiem już na same słowo terror czy terrorysta, ale nie przywiązuje większej wagi do tego, by lepiej zrozumieć, co się za terroryzmem kryje, dlaczego ma miejsce, czy zdarzał się już w przeszłości i jakie są szanse, by przestał straszyć w przeszłości.”¹⁸

Jest to m.in. szczególny obraz działania dziennikarzy, którzy w procesie relacji (przekazu telewizyjnego) ataku terrorystycznego bezpośrednio wskazują terrorystom postępowanie organów bezpieczeństwa, co pozwala im na doskonalenie w przyszłości metod ataku.

Walka informacyjna z udziałem mediów bez względu na obszar oddziaływania najczęściej skierowana jest przeciwko ściśle określonym podmiotowi. Obiektami jej ataku mogą być m.in.:

- 1) parlament,
- 2) głowa państwa, szef rządu,
- 3) rządowe ośrodki decyzyjne krajowe i zagraniczne,
- 4) działalność organów bezpieczeństwa państwa,
- 5) partie polityczne i ich przywódcy,
- 6) osoby publiczne,
- 7) organizacje międzynarodowe,
- 8) przestępczość zorganizowana (w tym o charakterze międzynarodowym), działalność terrorystyczna,
- 9) media konkurencyjne krajowe i zagraniczne.

Na jakość, a przede wszystkim skuteczność walki informacyjnej istotny wpływ ma postęp naukowo-techniczny i technologiczny, który zwiększa jednocześnie obszar oddziaływania mediów.

Warto mieć świadomości tego, że media wykorzystujące cyberprzestrzeń narażone są na zagrożenia generowane zarówno z wewnątrz, jak i z zewnątrz redakcji. Stosowanie w nowoczesnych systemach teleinformatycznych skomplikowanych mikroprocesorów, czujników, programów komputerowych – pozwala na zwiększenie możliwości walki informacyjnej. Wykorzystywanie tych środków w systemach teleinformatycznych, w pojedynczych komputerach przez media może być przyczyną niejawnego ingerencji w ich funkcjonowanie. Przy aktualnym poziomie wiedzy i rozwoju technik zabezpieczających systemy informacyjne wykorzystywane w swojej codziennej działalności przez media,

---

¹⁷ J. Guisnel, *Wojna w cyberprzestrzeni*, Kraków 1998, s. 12.

¹⁸ P. Jaroszyński P, *Terroryzm – dawniej i dziś*, Lublin 2010, s. 5.

w dalszym ciągu narażone są na niszczenie, modyfikację bądź ujawnianie znajdujących się tam danych, przede wszystkim w wyniku działalności podmiotów zewnętrznych negatywnie nastawionych do konkretnej redakcji, czy dziennikarza wykorzystujących m.in. techniki komputerowe.

Wprowadzanie wirusów w różnych typach komputerów z możliwością ich zdalnego uaktywniania oraz specjalnych środków, których zadaniem jest niszczenie nie tylko półprzewodnikowych struktur, jak mikroprocesory, obwody zintegrowane, pamięci operacyjne, ale i całych obwodów elektronicznych.

Uważa się i nie bez racji, że systemy komputerowe to bomba atomowa XXI wieku [...] ponad 100 milionów komputerów łączy nas wzajemnie poprzez niesłychanie złożony system układów komunikacyjnych, zarówno naziemnych, jak i satelitarnych [...] rządowe i komercyjne systemy są tak słabo dziś chronione, że można je praktycznie uznać za bezbronne. Czeka nas, zatem elektroniczne Pearl Harbour. Co należy rozumieć jako próbę sparaliżowania państwa przez fizyczne lub programowe oddziaływanie na systemy przekazu danych.¹⁹

Oprócz systemów informacyjnych, obiektem ataku może być również dziennikarz z uwagi na poruszane problemy, dostęp do informacji, czy też posiadane kontakty. Tzw. dziennikarstwo śledcze, gdzie dziennikarz współpracuje z wytypowaną osobą posiadającą naturalny dostęp do osoby (środowiska) znajdującego się w jego zainteresowaniu.

W obliczu postępującej globalizacji i rozwijającego się społeczeństwa informacyjnego walka toczy się w obszarze informacyjnym, gdzie bronią jest ideologia, propaganda, prowokacja, pieniądze, technologia i technika, terrorizm oraz sama informacja.

Postęp cywilizacyjny jest również źródłem jakościowo nowych zagrożeń, na które *de facto* nie jesteśmy jeszcze przygotowani. Aktualnie największe zagrożenie stanowi walka informacyjna z takimi jej elementami, jak: dezinformacja, manipulacja czy propaganda. Niebezpieczeństwo to wynika przede wszystkim z podstępności, wyrachowania, a przy tym subtelności w jej prowadzeniu. Towarzyszy temu również rewolucja informacyjna, którą należy łączyć z trwającym rozwojem technologii w zakresie sprawności komputerów, procesów komunikacyjnych i oprogramowania²⁰.

Przygotowanie i prowadzenie działań mających na celu osiągnięcie przewagi informacyjnej nad konkurencją sprawia, że trwającej walce informa-

---

¹⁹ R. Kwećka, *Informacja w walce zbrojnej*, Warszawa 2001, s. 82.

²⁰ J. Deutch, – dyrektor Centralnej Agencji Wywiadowczej w 1996 r. stwierdził, że „możliwość ataku na przestrzeń cybernetyczną jest jednym z najniebezpieczniejszych zagrożeń dla amerykańskiego systemu bezpieczeństwa narodowego, szczególnie w perspektywie dziesięciu najbliższych lat – J. L., *Amerykańska koncepcja walki informacyjnej*, „Wojskowy Przegląd Zagraniczny” nr 4/1998, s. 13 – 14.

cyjnej podporządkowane są środki wykorzystywane w procesie pozyskiwania informacji.

Przy całej złożoności i ważności problemu należy mieć świadomość tego, że nie chodzi o to, aby wiedzieć wszystko, (co praktycznie jest niemożliwe), ale wiedzieć więcej niż konkurencja, a ponadto być wiarygodnym dla odbiorcy, co ma ścisły związek z działalnością mediów. Powszechne wykorzystywanie informatyzacji w walce informacyjnej pozwala w wielu przypadkach na pokonanie konkurencji w sferze informacyjnej m.in. poprzez wyprzedzające dostarczanie informacji określone adresatowi.

Media w zmieniającym się i niepewnym środowisku działania, muszą większy nacisk położyć na swoje źródła informacji (wiarygodność przekazywanych informacji) i metody pracy.

2. Media i przedmiot walki informacyjnej

Przedmiotem walki informacyjnej²¹ jest system informacyjno – sterujący, który jest niezbędny w każdym obszarze celowego działania. Oznacza to, że jest obecny w walce politycznej, ideologicznej, społecznej, ekonomicznej, sportowej, kulturowej, psychologicznej, zbrojnej, z przestępczością zorganizowaną, czy z terroryzmem.

W systemie informacyjno – sterującym człowiek spełnia podwójną rolę. Odbiera sygnały, co oznacza, że jego zmysły zewnętrzne stanowią wejście układu odbierającego. Następnie zarejestrowane doznania umysł ludzki przekształca w odpowiednie sygnały dla organizmu, co jest właściwe dla każdego przetwornika. Takie rozumowanie ma ścisły związek z działaniem m.in. mediów, które funkcjonują w środowisku narażonym na permanentne zagrożenia, związane z procesem zakłócania. Działania tego charakteru mogą być jednorazowe o charakterze losowym lub celowe. W związku z tym media pełniące rolę systemu informacyjno – sterującego powinny być świadome tego, że otoczenie zawsze wnosi entropię informacyjną, która oddziałuje na środowisko dziennikarzy.

Środowiskiem zainteresowania mediów są dwa rodzaje systemów informacyjno – sterujących, gdzie jednym jest system naturalny, a drugim system sztuczny. Pierwszy jest poznawany przez media i przez odpowiedni komentarz jest on przybliżany odbiorcy. Natomiast w zainteresowaniu mediów znajduje się przede wszystkim system drugi, który powstaje w następstwie działania m.in. dziennikarzy. W procesie jego tworzenia występują zarówno rozwiązania informacyjne, techniczne, jak i funkcjonalne. Sztuczne systemy informacyjno – sterujące są tworzone przez środowisko dziennikarskie w zależności od potrzeb

---

²¹ Pojęcie przedmiot walki informacyjnej użyte zostało w rozumieniu, że jest to rzecz postrzegana zmysłami ludzkimi jako odrębny element stanowiący obiekt tej walki – L. Ciborowski, *Walka informacyjna*, Toruń 1996, s. 47.

pod wpływem osób, zjawisk, czy zdarzeń znajdujących się w ich zainteresowaniu. Takie zachowanie mediów jest wynikiem celowego działania.

Warto mieć na uwadze to, że każde działanie dziennikarzy odbywa się w trzech zróżnicowanych warunkach narzuconych przez otoczenie (wewnętrzne i zewnętrzne). Działalność ta może przebiegać w zupełnej izolacji, pozytywnej lub negatywnej kooperacji z innymi. W przypadku izolacji dziennikarz musi liczyć wyłącznie na własne siły i pomysłowość. W kooperacji pozytywnej otoczenie, w którym porusza się dziennikarz wspomaga jego działania w realizacji przyjętego celu (celów). Natomiast w kooperacji negatywnej mają miejsce przedsięwzięcia ukierunkowane na przeszkadzanie dziennikarzowi na osiągnięciu zaplanowanego celu. Ten ostatni przypadek występuje najczęściej, co może przekładać się zarówno na jakość, jak i wiarygodność przekazywanych informacji. Ma to ścisły związek z zakłócaniem losowy i celowym, które jest szczególnym rodzajem m.in. manipulacji percepcji określonego adresata.

Media będące uczestnikami kooperacji negatywnej wzajemnej powinny mieć świadomość tego, że w dążeniu do osiągnięcia celu, czas i dokładność to dwa podstawowe czynniki m.in. sukcesu, co często jest trudne do osiągnięcia.

W walce informacyjnej media mają styczność z dwoma elementami stanowiącymi źródło informacji. Jest to wewnętrzny system informacyjny funkcjonujący w redakcji i wspierany przez posiadane już zasoby informacyjne, które powinny być systematycznie uaktualniane. Drugi element to źródła zewnętrzne, stanowiące podstawę ich pracy w obszarze zdobywania informacji.

Media w procesie pozyskiwania informacji powinny dążyć do wejścia w styczność z takimi źródłami informacji, które w miarę posiadanych możliwości będą zdolne do przekazania informacji wartościowych, obiektywnych i sprawdzalnych. Oczywiście jest to sytuacja idealna i trudna do osiągnięcia, dlatego wymaga to dostępu do takich źródeł, które w połączeniu z posiadaną wiedzą przez dziennikarza pozwoli na zweryfikowanie pozyskanych informacji jednoźródłowych.

Skuteczność walki informacyjnej prowadzonej przez media zależy od kilku wzajemnie powiązanych czynników. W pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę na wartość pozyskanej informacji i jej źródła, na posiadaną wiedzę w przedmiotowej sprawie, występujące luki i szumy informacyjne, a także dalsze możliwości poznawania szczegółów o obiekcie zainteresowania. Szczególną wartość posiadają informacje wyprzedzające (cel trudny do osiągnięcia), co pozwala na wybór takich form i narzędzi walki, które pozwolą na skuteczne działanie. Pamiętać przy tym należy, że każdej akcji towarzyszy reakcja, co bardzo często utrudnia, a niekiedy uniemożliwia osiągnięcia przyjętego celu (celów).

Dziennikarze muszą mieć świadomość tego, że będąc bezpośrednimi uczestnikami walki informacyjnej stykają się z jej dwoma formami - aktywną i pasywną. Działania aktywne to atak informacyjny, który ma ścisły związek z pozyskiwaniem informacji i zakłócaniem informacyjnym. Natomiast działania pasywne to również posykiwanie informacji, ale i obrona informacyjna. Oznac-

cza to, że dziennikarze w procesie zdobywania informacji muszą dbać o bezpieczeństwo swoich zasobów informacyjnych, a także być wyczuleni na zakłócania informacyjne, których źródłem jest przeciwnik.

W otoczeniu człowieka, a więc i mediów konkurencja zawsze może przybierać postać walki niezbrojonej. W odniesieniu do mediów konkurencja będzie oscylowała w obszarze zdobycia konkretnych informacji, nie zawsze informacji prawdziwych i wartościowych. Oczywistym jest, że zależy to od motywacji redakcji, czy konkretnego dziennikarza, ich pozycji na rynku i wiarygodności. Konkurencja będzie zawsze dążyła do ukrycia, czy też zakłócenia przedmiotu konkurencji (informacji). Istotny jest także kontrolowany ulot informacji, który w pracy dziennikarzy można bardzo często spotkać. Dzięki temu istnieje możliwość kontrolowania zachowań konkretnych adresatów.

Ważna jest również świadomość tego, że każdy ma swoje tajemnice, które chroni przed nieuprawnionym dostępem dla osób trzecich. Tajemnice zawsze stanowiły przedmiot poznania, gdzie prawda i kłamstwo jest niekiedy ukrywana, a dla mediów czyni obiekt pożądania.

3. Media i ich infrastruktura informacyjna

W trakcie prowadzonej walki informacyjnej źródłem wiedzy dla mediów są wszystkie miejsca powstawania informacji, które znajdują się w obszarze ich zainteresowania i mają znaczenie dla realizacji przyjętych celów. Dla mediów źródłem informacji jest m.in. infrastruktura informacyjna zarówno własna, jak i przeciwnika (konkurencji).

Infrastruktura informacyjna odnosi się do zasobów informacyjnych, włącznie z systemami komunikacji, które działają w różnych instytucjach (krajowych i zagranicznych), lub którymi posługuje się człowiek²². Takim przykładem może być infrastruktura informacyjna: parlamentu, administracji państwowej, samorządu terytorialnego, konkretnej firmy, partii politycznych, organizacji społecznych, podmiotów gospodarczych, infrastruktura informacyjna obrony państwa, infrastruktura informacyjna sił zbrojnych, bilateralna infrastruktura informacyjna, infrastruktura informacyjna mediów, infrastruktura informacyjna ośrodków opiniotwórczych, krajowa infrastruktura informacyjna, globalna infrastruktura informacyjna itp.

„Infrastruktura informacyjna może być również postrzegana w wymiarze zbioru takich dziedzin, jak: usługi i służby informacyjne, służby bezpieczeństwa, nawigacyjne, meteorologiczne, transportowe, rządowe, wywiad, kontrwywiad, rozpoznanie wojskowe, siły zbrojne, służby charakteru policyjnego, sądy, prokuratura, media, rozrywka itp.”²³

Media muszą również mieć na uwadze „infrastrukturę informacyjną

---

²² D. E. Denning, *Wojna informacyjna...*, s. 24-25.

²³ J. L., *Bezpieczeństwo Stanów Zjednoczonych w świetle walki informacyjnej*, „Wojсковy Przegląd Zagraniczny” nr 3, 1999, s. 9.

przeciwnika, która składa się z elementów niezbędnych do transmisji informacji, środków tworzenia i przetwarzania danych w informację, a także ośrodków gromadzenia i przechowywania informacji. W szerszym kontekście, infrastruktura informacyjna składa się z danych, informacji, sprzętu, wyposażenia pomocniczego, systemów telekomunikacyjnych i ludzi.”²⁴

Na infrastrukturę informacyjną składają się:

- 1) nośniki danych: dyski komputerowe i dyski ZIP, taśmy magnetofonowe i wideo, dyskietki, płyty CD-R i CD-RW, płyty DVD, urządzenia pamięciowe, systemy archiwizacji na taśmach,
- 2) urządzenia biurowe - faksy, drukarki, skanery,
- 3) konsumenckie urządzenia elektroniczne - cyfrowe kamery i aparaty fotograficzne, jednostki GPS, konsole gier, odtwarzacze MP3, magnetowidy,
- 4) urządzenia telekomunikacyjne - telefony stacjonarne i komórkowe, telewizja, satelity, stacje telegraficzne, pagery, automatyczne sekretarki i poczta głosowa, komputery, klawiatura, kamery, łącznice, kable, światłowody, sieci mikrofalowe.

Infrastruktura informacyjna jest również zbiorem różnych sieci i serwisów, do których zaliczamy: Internet, sieci telefonii komórkowej i publicznej, publiczne sieci danych, komercyjne sieci satelitarne, sieci rozgłośni radiowych i telewizyjnych, wojskowe sieci danych, urządzenia szyfrujące, satelitarne systemy telewizyjnej transmisji bezpośredniej, serwisy on-line, usługi wydawnicze, usługi rozrywkowe, sieci finansowe i usługi bankowe, sieci zasilania w energię, sieci transportowe, sieci bezpieczeństwa publicznego itp. Wskazane elementy infrastruktury informacyjnej należy traktować jako technologie podwójnego zastosowania. Mają one istotny wpływ na szybkość zachodzących procesów w państwie i środowisku międzynarodowym, a także na poziom rozwoju wielu obszarów działalności indywidualnej i zbiorowej. Nie oznacza to, że wszystkie wskazane sieci i serwisy znajdują się w zainteresowaniu mediów.

Atak na infrastrukturę informacyjną podmiotu znajdującego się w zainteresowaniu mediów, są łatwiejsze, gdy zgromadzone tam informacje nie są właściwie chronione. W tym procesie ważnym źródłem informacji dla mediów są osoby, zjawiska, zdarzenia, a także rzeczy, miejsca, a nawet zwłoki. Na źródła składają się również konkretne przejawy działalności władz politycznych i administracyjnych, społeczeństwo, świadkowie konkretnych zdarzeń, cudzoziemcy, partie polityczne, dokumenty, konkurencja, krajowe i zagraniczne serwisy informacyjne itp.

Należy podkreślić, że przy braku aktywności człowieka, jego wiedzy i doświadczenia właściwe funkcjonowanie infrastruktury jest niemożliwe. Bo wiem, to człowiek stanowi zarówno podstawowe, jak i najsłabsze ogniwo w każdym systemie informacyjnym. W trwającej walce informacyjnej może być

---

²⁴ Ibidem, s. 8-9.

ważnym źródłem informacji dla mediów.

W prowadzonej walce informacyjnej można wskazać na różne źródła informacji, które są wykorzystywane przez media. Należą do nich źródła osobowe i źródła pozaosobowe.

Media pozyskują niezbędne informacje w trakcie oddziaływania na źródła informacji własne i przeciwnika m.in. poprzez ukierunkowanie prowadzonego wywiadu, konferencję prasową czy też publikację materiału na określony temat w następstwie, czego może nastąpić reakcja strony przeciwnej.

Przedsięwzięcia tego charakteru mogą być prowadzone w trakcie bezpośrednich kontaktów z osobami posiadającymi dostęp do informacji znajdujących się w zainteresowaniu mediów, wysłuchanie i obserwację serwisów informacyjnych krajowych i zagranicznych, udział w konferencjach prasowych, udział w konferencjach i sympozjach naukowych, towarzyszenie delegacjom krajowym i międzynarodowym, udział w delegacjach międzynarodowych przedstawicieli władz państwowych, obserwacja kampanii wyborczych, bezpośredni udział w określonym wydarzeniu (wydarzeniach), Internet, badanie dokumentów, działalność analityczno-studyjna itp.

Pozyskiwanie danych o obszarach zainteresowania usytuowanych w przestrzeni informacyjnej podyktowane jest przede wszystkim potrzebami odtwarzania obrazu jego aktualnego stanu, przyszłych zachowań w czasie rzeczywistym lub zbliżonym do rzeczywistego, co powinno mieć istotne znaczenie dla osiągnięcia celów przez media. „Do podstawowych elementów w strukturach przestrzeni zdobywania informacji zalicza się źródła informacji, które wybierają ze zbioru możliwych postaci danych o przeciwniku tylko te, które są im fizycznie dostępne.”²⁵

Dla mediów przestrzeń informacyjną stanowią zagregowane wszystkie zasoby informacyjne dostępne dla określonej redakcji. W przypadku redakcji będą to jej pracownicy, drukowane dokumenty, systemy komputerowe i komunikacyjne oraz wszystkie informacje strukturalne zakodowane w fizycznym środowisku danej redakcji. Dla mediów ważnym źródłem informacji jest cyberprzestrzeń, jest to przestrzeń informacji, którą tworzą sieci komputerowe. Cyberprzestrzeń jest dostępna praktycznie dla wszystkich, gdzie obok informacji wartościowych znajduje się wiele takich, które wprowadzają szum informacyjny i bardzo często pogłębiają już istniejącą lukę informacyjną.

4. Media a zakłócanie informacyjne

W globalnej przestrzeni informacyjnej, media prowadzą aktywną walkę z czasem, który pozwala na zapewnienie przewagi informacyjnej nad konku-

---

²⁵ B. Nowacki, *Rozpoznanie satelitarne USA i Federacji Rosyjskiej*, Warszawa 2002, s. 40.

rencją. Przewaga ta umożliwia podejmowanie działań ofensywnych, co ma ścisły związek z zakłócaniem informacyjnym.

Należy mieć świadomość tego, że „współcześnie, klasyczne rozróżnienie między wojną a pokojem zostało zatarte przez wojnę psychologiczną (walkę informacyjną – przyp. autora), uwolnioną od barier czasu, miejsca i konwencji, niemilitarną siłę – i z tego tytułu nieuchwytną, zdolną do przybierania wszelkich postaci i metamorfoz.”²⁶ Należy przyjąć, że „najważniejsze bitwy nie toczą się między żołnierzami na polach bitewnych. Batalia toczy się między mózgami politycznymi. Bronią są idee i pieniądze, propaganda wywrotowa i zdrada, prawdy i kłamstwa. Chodzi o oderwanie satelity przeciwnika, żeby stać się ideologicznie atrakcyjnym lub ekonomicznie niezbędnym dla tego czy innego kraju, położonego na słabej flance lub tyłach przeciwnika.”²⁷

Udział w powyższej walce biorą udział także media. Informacje dotyczące konkretnego wydarzenia dziś bardzo szybko trafiają na czołówki gazet i bywają często pierwszą wiadomością serwisów radiowych, telewizyjnych i internetowych²⁸. Media szukając sensacji nie zawsze dążą do dokładnego zbadania oraz przedstawienia przebiegu określonego wydarzenia, czy zachowania osoby publicznej. W ich działaniu dominuje przede wszystkim mechanizm przyciągania jak największej liczby odbiorców, co służy również uprawianego przez nich zakłócania informacyjnego.

Zakłócanie informacyjne, to wnoszenie entropii informacyjnej²⁹ do komunikatów i powodowanie destrukcji fizycznej nośników tych komunikatów i nośników danych³⁰.

Zakłócanie informacyjne stanowi sferę szerokiej i aktywnej działalności władzy ustawodawczej i władzy wykonawczej, polityków, partii politycznych i organizacji gospodarczych, nauki, kultury, podmiotów międzynarodowych oraz mediów ukierunkowanej na dezorganizację przeciwnika. Działania tego

---

²⁶ V. Volkoff, *Psychotechnika, dezinformacja – oręż wojny*, Komorów 1999, s. 94.

²⁷ Ibidem, s. 78.

²⁸ P. Jaroszyński, *Terroryzm – dawniej i dziś*, Lublin 2010, s. 5.

²⁹ Entropia informacyjna – miara nieokreśloności zdarzeń stanowiących źródła informacji przy określonym stanie niewiedzy o tych zjawiskach. Jest ona ściśle związana z ilością informacji prawdziwej zawartej w odrębnym komunikacie, gdyż za miarę uzyskanej tą drogą przez odbiorcę ilości danych przyjmuje się stopień zmniejszenia niokoreśloności. Dlatego entropia informacyjna, którą odbiorca przypisuje określonemu zjawisku, jest zawsze co najmniej równa entropii fizycznej tego zjawiska lub większej od niej. Tylko w przypadku, gdy odbiorca jest całkowicie poinformowany o statystycznej naturze zjawiska, wartość entropii fizycznej i informacyjnej pokrywają się (entropia fizyczna jest funkcją aktualnego stanu fizycznego określonego obiektu materialnego przy założeniu, że stan ten jest traktowany jako zmienna losowa) – J. Janczak, *Zakłócanie informacyjne*, Warszawa 2001, s. 14.

³⁰ L. Ciborowski, *Walka...*, s. 187.

charakteru są prowadzone z udziałem wszystkich uczestników walki informacyjnej. Obok wyspecjalizowanych agend rządowych, media w tym procesie zajmują dominującą pozycję. Posiadane możliwości osobowe i informacyjne, dysponowanie infrastrukturą informacyjną, a także nieograniczony dostęp do cyberprzestrzeni sprawia, że media stanowią doskonale narzędzie w procesie zakłócania percepcji okresowego odbiorcy. Tym przeciwnikiem jest zarówno aktywny, jak i bierny uczestnik walki informacyjnej.

Zakłócanie informacyjne to zespół skoordynowanych przedsięwzięć i działań, które dostosowane są do zakłócania m.in.:

- 1) procesów decyzyjnych na wszystkich poziomach zarządzania państwem,
- 2) prowadzonej polityki wewnętrznej i zagranicznej państwa,
- 3) opinii publicznej,
- 4) działalności partii politycznych i ich przywódców,
- 5) działalności gospodarczej, działalności kulturalnej i naukowej,
- 6) działalności organizacji międzynarodowych,
- 7) konkurencyjnych mediów.

Zakłócanie informacyjne prowadzone z udziałem mediów pozwala także na przeciwdziałanie pozyskiwaniu informacji.

Zakłócanie informacyjne prowadzone przez media powinno być ukierunkowane na zwiększenie entropii informacyjnej komunikatów przeciwnika i dążenie do destrukcji wszelkich nośników danych³¹.

Przeciwnik staje się niebezpieczny, jeżeli jest zdolny do zdobywania przewagi (politycznej, ekonomicznej, militarnej) bądź kształtowania międzynarodowej opinii publicznej, dlatego tak ważne jest przeciwstawienie się jego ofensywnym działaniom m.in. z udziałem mediów. Sytuacja staje się bardziej poważna, kiedy stykamy się ze zjawiskiem zagrożeń asymetrycznych. Jego istotą jest działanie pośrednie, omijanie silnych stron przeciwnika i atakowanie jego słabych miejsc, stosowanie środków i metod niekonwencjonalnych³². Najbardziej aktywni przeciwnicy zaznaczają swoją przewagę w wymienionych obszarach, a szczególnie technologiczną. Działania tego charakteru są wspierane bądź krytykowane także przez media.

Problemy dotyczą nie tylko przepływu informacji, ale także czasu między pojawieniem się zagrożenia a jego likwidacją, co decyduje o efektywności procesu decyzyjnego i posiadanych sił i środków. W tym przypadku może to być przedmiotem krytyki nieudolności władz konkretnego państwa przez rodzime media, natomiast strona atakująca z uwagi na odniesienie spektakularnego sukcesu przedmiotem uznania przez wspierające media. Zwycięstwo w walce z czasem zależy od dobrej strategii, elastycznej taktyki oraz kompe-

---

³¹ J. Janczak, *Zakłócanie informacyjne*, Warszawa 2001, s. 14.

³² Szerzej na ten temat pisze K. Piątkowski, *Wojna asymetryczna*, „Komandos” nr 3, 2002, s. 41 i n.

tencji i aktywności uprawnionych podmiotów politycznych i wojskowych, a w tym i mediów.

Świadomość szans i zagrożeń sprawia, że media podejmują szereg przedsięwzięć mających na celu zakłócanie procesu informacyjnego przez wprowadzanie szumów i powodowanie luk informacyjnych. Z uwagi na posiadane możliwości (w kraju i poza jego granicami), są szczególnie predysponowane do zakłócania informacyjnego. Mogą one zakłócać procesy związane z prowadzoną polityką przez partię (koalicję) będącą przy władzy, działaniami podejmowanymi przez przywódców partii politycznych (krytyka lub aprobata), działaniami mediów konkurencyjnych, przebiegiem określonych wydarzeń (w kraju i zagranicą) itp. Chodzi o uwiarygodnienie lub obniżenie znajdujących się w zainteresowaniu mediów, a także ich zasobów i procesów informacyjno - sterujących.

Generalnie polega to na dezorganizowaniu pracy systemów pozyskiwania informacji konkretnie wskazanego adresata.

Obserwacja newralgicznych obszarów i obiektów, zdobywanie i przetwarzanie informacji pozwala na poznanie słabych i mocnych stron przeciwnika. Skuteczne zakłócanie informacyjne nie może być przedsięwzięciem jednorazowym, ale procesem ciągłym. Jego zakres i intensywność zależy od charakteru zjawisk i zdarzeń występujących w otoczeniu, a także od celów zakładanych przez podejmujących tego rodzaju przedsięwzięcia. Dostęp do informacji o odpowiedniej wartości i we właściwym czasie pozwala na skuteczne zakłócanie i podejmowanie właściwych decyzji. Media posiadając dostęp do takich informacji w trakcie prowadzonego pozorowania, maskowania oraz celowy ulot informacji, mogą wnosić do percepcji przeciwnika wiele takich danych, które wprowadzą go w błąd lub spowodują podjęcie niekorzystnych przez niego decyzji. Ponadto mogą wytwarzać takie spektrum zagrożeń, których strona przeciwna najbardziej się obawia (a tym bardziej, że się ich nie spodziewa). Każda dodatkowa informacja utwierdza przeciwnika w przekonaniu o jej prawdziwości, co może skłonić go do działań zgodnych z zamiarem atakującego.

Właściwie prowadzona walka informacyjna jako proces i zespół wzajemnie powiązanych i kompleksowych przedsięwzięć z obszaru polityki, ekonomii, kultury czy psychologii – pozwala na osiągnięcie celu. W trakcie zakłócania informacyjnego media oddziałują nie tylko na jeden starannie wyselekcjonowany obiekt, ale i na otoczenie (na przykład społeczeństwo). Dostarczane w ten sposób informacje powinny z punktu widzenia mediów wywołać u odbiorcy pożądane postawy i stan emocjonalny. Stworzona w następstwie tego obrazu przestrzeń walki informacyjnej w sferze politycznej, społecznej, ekonomicznej, kulturowej, naukowo-technicznej, wojskowej, walki zbrojnej, z terroryzmem, zorganizowaną przestępczością wpływa nie tylko na procesy decyzyjne, praktyczne wykonawstwo, ale i poparcie bądź negacje podejmowanych działań.

Zakłócanie informacyjne powinno być skoncentrowane na działalności mediów pozwalające na racjonalne modelowanie procesu przygotowania się

do realizacji zadań informacyjnych.

Zakłócanie w wojnie informacyjnej spełnia dwie podstawowe funkcje:

- 1) jedną z nich jest szeroko rozumiane pozorowanie, mające na celu wprowadzanie w błąd podmiotów znajdujących się w zainteresowaniu mediów, przez udostępnienie przeciwnikowi takich danych, które po przetworzeniu będą przedstawiać sytuację nierealną, ale maksymalnie stwarzające pozory rzeczywistości,
- 2) druga funkcja, to dezorganizacja pracy ośrodków decyzyjnych na przykład w sferze polityki wewnętrznej i zagranicznej, czy ośrodków kształtowania opinii publicznej.

Zakłócanie może odbywać przy użyciu zróżnicowanych technik. Pozwala to uniemożliwić pracę źródłom pozyskiwania informacji znajdujących się w zainteresowaniu konkurencyjnych mediów krajowych, a nawet mediów zagranicznych. Media poprzez interpretację materiału publikowanego mają możliwości wpływania na percepcję konkretnego odbiorcy. Ponadto poprzez stopniowanie przekazu opatrzonego wypowiedziami znanych przedstawicieli życia politycznego, społecznego, gospodarczego, czy kulturowego zwiększają zainteresowanie określonym problemem odsuwając tym samym społeczeństwo od zasadniczych spraw, które je bezpośrednio dotyka (na przykład: postępujące bezrobocie i arogancja władzy, brak rozwiązań systemowych w obszarze polityki społecznej, masowe zwolnienia, stopniowe przenoszenie ciężaru długu publicznego na obywateli i związana z tym nieudolność kierujących państwem).

Powyższe sposoby zwiększają stan nieuporządkowania wiedzy o działalności własnego państwa, a tym samym zwiększają entropię informacyjną. Jest to proces zróżnicowany zarówno w zakresie obszarów oddziaływania, jak i metod postępowania³³.

Uderzenie mediów, które można porównać z zakłócaniem informacyjnym, jest najczęściej przeprowadzane z obszaru państwa atakującego, bez naruszenia czyjegoś terytorium i przestrzeni powietrznej. Przykładowo, wykorzystywanie cyberprzestrzeni - Internetu pozwala na osiągnięcie zakładanych celów przez atakującego.

W zakłócaniu informacyjnym media uwzględniają sam proces informacyjny, który niejednokrotnie jest zakłócany przez celowe działania strony przeciwnej. Zakłócanie celowe może być realizowane przez media, na każdym etapie procesu informacyjnego, w zależności od potrzeb, posiadanych możliwości i obszaru aktywności. W każdej przestrzeni informacyjnej mogą być prowadzone działania maskujące (ukrywanie, pozorowanie, dezinformowanie), manipulacja, propaganda, co może prowadzić do podważenia wiarygodności w prezentowanych programach działania partii politycznych, poglądach polityków, administracji państwowej, czy też dezintegracji określonych środowisk.

---

³³ Szerzej na ten temat pisze J. Janczak, *Zakłócanie informacyjne*, Warszawa 2001, s. 15.

Zintensyfikowane procesy zakłócania i sposoby jego wykorzystywania powinny być kompatybilne do obezwładnianych zakłóceniami środków stosowanymi przez stronę przeciwną (konkurencję). Do podstawowych rodzajów zakłócania informacyjnego wykorzystywanego przez media należy zaliczyć zakłócanie dezinformujące, które polega na wprowadzaniu przeciwnika w błąd przez podanie mylących informacji.

Zakłócanie dezinformujące będące elementem składowym walki informacyjnej może odbywać się poprzez nadawanie informacji odzwierciedlających fałszywy obraz określonego zjawiska, która będzie zrozumiała dla odbiorcy. Jest to tzw. dezinformacja osobowa – właściwa dla mediów, która sprowadza się do rozpowszechniania u przeciwnika odpowiednio przygotowanych wiadomości w celu oddziaływania na jego postawy, zachowania czy intencje, w celu podjęcia niekorzystnych dla siebie decyzji. Uprawiana przez media dezinformacja może stanowić jeden z zasadniczych elementów wprowadzania w błąd społeczeństwa własnego lub innego państwa.

Stosowanie dezinformacji wymaga uwzględnienia następujących ograniczeń:

- 1) dezinformacja może być stosowana tylko wówczas, gdy istnieje pewna grupa, tzw. masa krytyczna ludności cywilnej własnej lub przeciwnika już zdezorientowana lub podatna na wpływy,
- 2) dezinformacji nie należy stosować pod tzw. prąd, to znaczy niecelowe jest przekazywanie informacji, które nie tylko nie wywołają dezorientacji, ale nawet mogą wzbudzić sprzeciw.

Dezinformacja i manipulacja, to działania właściwe walce informacyjnej. Bez udziału mediów prowadzenie skutecznej walki informacyjnej jest praktycznie niemożliwe. Trwający rozwój komunikacji pozwala na dostęp do informacji w czasie rzeczywistym. Ilość informacji, którą odbiorca jest atakowany sprawia, że nie jest on w stanie bardzo często stwierdzić, co jest prawdą, a co fałszem. Walka informacyjna prowadzi do obezwładnienia przeciwnika informacją, czemu towarzyszy wspomniana dezinformacja, manipulacja i propaganda, można, zatem powoli demoralizować społeczeństwo własne i przeciwnika. Dlatego współcześnie walka informacyjna ma szczególne znaczenie praktycznie dla wszystkich podmiotów, gdzie media zaznaczają swoją niekwestionowaną obecność.

Podsumowanie

Media i walka informacyjna są obecne w naszym codziennym życiu. Kształtują percepcją odbiorcą nie tylko pojedynczego człowieka, ale i określonych środowisk. Wykorzystując postęp w dziedzinie teleinformatyki posiadają możliwości dotarcia praktycznie do każdego odbiorcy w czasie niemal rzeczywistym. Ich aktywność jest widoczna wszędzie, a forma prezentowanego materiału wpływa na ocenę zachodzących zmian w otoczeniu wewnętrznym i zewnętrznym państwa. Zdolność człowieka do oceny zjawisk, zdarzeń czy

osób zależy nie tylko od naszej aktualnej wiedzy, ale i mocy oddziaływania mediów. Media będące aktywnymi uczestnikami walki informacyjnej, to nie tylko przekazywanie informacji, ale możliwość kształtowania naszej opinii poprzez zakłócanie informacyjne i obronę informacyjną. Pamiętać przy tym należy o tym, że media również są obiektem analogicznych działań ze strony przeciwnika.